

ŠVEITSI-EESTI
koostööprogramm

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

KESKKONNAAMET

Looduskaitse tulemuslikkuse hindamine

Keskkonnaamet

Ihamaru looduskaitseala
12.06.2025 (muudetud 29.08.2025)
Kerttu Elm

PAME hindamismetoodika valmis Euroopa Liidu rahalisel toetusel tehnilise abi rahastamisvahendi kaudu ja koostöös Euroopa Komisjoni struktuurireformide toetamise peadirektoraadiga.

Üldinfo

Küsimus	Vastus
Kaitstava loodusobjekti nimi	Ihamaru looduskaitseala
KKR kood	KLO1000140
Asukoht (maakonnad)	Põlvamaa
Kaitse alla võtmise aeg (ala moodustamise aasta)	2005
Vöönd(id):	
loodusreservaatide arv	0
loodusreservaatide kogupindala	0
sihtkaitsevööndite arv	1
sihtkaitsevööndite kogupindala	218,7
piiranguvööndite arv	1
piiranguvööndite kogupindala	35,9
IUCN kategooria(d)	V, VI
Natura 2000 võrgustiku alad	Ihamaru-Tilleoru loodusala (EE0080202), Ahja loodusala (EE0080217)
Kaitseala valitseja	Keskkonnaamet
Kogupindala (ha)	254,6
Maismaa pindala (ha)	254,6
Eraomandis oleva maa pindala (ha)	16,4
Kaitsekorralduskava nimi	Ihamaru looduskaitseala kaitsekorralduskava 2017-2026
Kaitsekorralduskava tegevuskava periood	10 aastat
Tulemuslikkuse hindaja nimi	Kerttu Elm
Tulemuslikkuse hindamise kuupäev (pp.kk.aaaa)	12.06.2025, muudetud tehnilise kontrolli käigus 29.08.2025
Eelmise hindamise aeg (pp.kk.aaaa), s.h METT hindamine	
Loodusobjekti esile tõstmist vääriv tähtsus või eripära piirkonna, Eesti või Euroopa kontekstis* (*täita asjakohasusel)	

Hindamistabel

Valdkond	Teema	Küsimus	Vastus	Vastamisel kasutatud andmeallikas	Selgitused, lisainfo/vastuse põhjendus
üldine	üldine	Kas alal on (ajakohane) kava?	Jah, lihtsustatud alapõhine kaitsekorralduskava (lühikava), lisaks kohalduvad liigikaitsekava(d) ja/või elupaiga tegevuskava(d)	EELIS	Ihamaru looduskaitseala kaitsekorralduskava 2017-2026 ja pärandniitude tegevuskava
planeerimine	seisund	Kas kõikide ala kaitseväärtuseks olevate liikide esinemise/seisundi info oli kaitsekorraldusperioodi alguses kindlaks tehtud?	Seisund oli määratud 50-90% väärtustest	KKK	Kaitse-eesmärgid: harilik võldas (<i>Cottus gobio</i>), karukold (<i>Lycopodium clavatum</i>), metsvareskold (<i>Diphasium complanatum</i>), kahelehine käokeel (<i>Platanhiza bifolia</i>), võõthuul-sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza fuchsii</i>), harilik näsiniin (<i>Daphne mezereum</i>), roomav öövilge (<i>Goodyera repens</i>).
planeerimine	seisund	Kas kõikide ala kaitseväärtuseks (kaitse-eesmärgiks) olevate elupaikade seisund oli kaitsekorraldusperioodi alguses kindlaks tehtud?	Seisund oli määratud $\geq 90\%$ väärtustele	KKK	Kaitse-eesmärgid: jõed ja ojad (3260), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), vanad loodusmetsad (9010*).
planeerimine	seisund	Milline on liikide seisundi andmete usaldusväärsus ja kvaliteet?	Hea - 50-90% seisundi hinnangutest põhineb ajakohastel kvantitatiivsetel andmetel (uuringud, seired, inventuurid, vaatlused)	EELIS	Mõned vaatlused on tehtud üle 20 aasta tagasi. Andmed puudusid metsvareskolla ja roomava öövilge kohta.
planeerimine	seisund	Milline on elupaikade seisundiandmete usaldusväärsus ja kvaliteet?	Hea - 50-90% seisundi hinnangutest põhineb ajakohastel kvantitatiivsetel andmetel (uuringud, seired, inventuurid, vaatlused)	EELIS	Metsaelupaikade inventuur teostati osaliselt 2023. aastal ja plk inventuur 2018. aastal.
planeerimine	seisund	Kas eelmisel kaitsekorraldusperioodil/selle kaitsekorraldusperioodi algul tuvastati andmelünki, mis takistasid lähteolukorra (kaitseväärtuste seisundi) kindlaks määramist?	Andmelüngad on põhjalikult kaardistatud ning andmelünkade täitmiseks vajalikud tegevused on selgelt välja toodud.	KKK	Taimeliikide inventuur on tegemata.
planeerimine	seisund	Kas tuvastatud andmelüngad on kaitsekorraldusperioodil täidetud?	Tuvastatud andmelünki ei ole täidetud	EELIS	Taimeliikide inventuur on tegemata.
planeerimine	survetegurid	Kas ala kõigi kaitseväärtuste osas on survetegurid (otsesed negatiivsed mõjutegurid) tuvastatud?	Survetegurid on kindlaks määratud pooltele või enamale (50% - <100%) kaitseväärtustest	KKK	
planeerimine	survetegurid	Kas survetegurite olulisus ja ulatus on kindlaks määratud?	Survetegurite ulatus ja olulisus on kindlaks määratud poolte või enama (50% - <100%) kaitseväärtuste ja survetegurite puhul	KKK	
planeerimine	survetegurid	Nimeta ala kõige olulisemad survetegurid?	rohumaade hülgamine; inimtekkelised veerežiimi muutused	KKK;KKK	Lamminiitudel pole hooldajaid.;Ahja jõel paisud.
planeerimine	survetegurid	Kas arvesse on võetud ka väljastpoolt kaitseala tulenevaid survetegureid?	Kaitseala piiridest väljaspoolt tulenevaid survetegureid on arvestatud osaliselt.	KKK	Paisud väljaspool kaitseala.

Valdkond	Teema	Küsimus	Vastus	Vastamisel kasutatud andmeallikas	Selgitused, lisainfo/vastuse põhjendus
planeerimine	eesmärgid	Kas ala elurikkusega seotud kaitseväärtustele on seatud kaitse-eesmärgid?	Ala-spetsiifilised kaitse-eesmärgid on seatud pooltele või enamale (50% - <100%) kaitseväärtustest	KKK	Eesmäärke ei ole seatud liikidele harilik näsiin, kuna see ei ole enam kaitsealune liik, ega ka karukollale, kuna tegemist Eesti mõistes tavalise liigiga.
planeerimine	eesmärgid	Kas kaitseväärtuste kaitse-eesmärgid määratlevad elupaikade ja liikide soovitava seisundi?	Kaitse-eesmärkidega täpsustati kõigi elupaikade/liikide soovivat seisundit. Sihtväärtused on nii kvantifitseeritud kui ajaliselt piiritletud.	KKK	Elupaikadel on pindalised eesmärgid ja liikidel piisab nende esinemisest alal.
planeerimine	eesmärgid	Kas kaitse-eesmärgid on seatud ka muudele kaitseväärtustele kui otseselt elurikkust puudutavatele kaitseväärtustele?	Ei ole asjakohane (alal puuduvad vastavad kaitseväärtused)	KE	
planeerimine	eesmärgid	Kas kaitse-eesmäärke on seatud ka sellistele hüvedele/väärtustele, mis ei ole määrusega ala kaitseväärtuseks seatud?	Ei ole asjakohane (alal puuduvad vastavad kaitseväärtused)	KKK	
planeerimine	meetmed	Kas kaitsealal on vaja aktiivseid kaitsekorralduslikke tegevusi (lisaks LKS alusel kohalduvale kaitsekorrale/piirangutele)?	Jah, täiendav sekkumine on vajalik	KKK	PLK-de hooldamine ja taastamine.
planeerimine	meetmed	Kas kõikide kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamiseks kavandati vajalikud meetmed/tegevused?	Kaitsekorralduslikud meetmed on seatud kõikidele asjakohastele kaitse-eesmärkidele. Kõik meetmed on SMART.	KKK	
planeerimine	meetmed	Kas määratud meetmed näevad ette tegevusi väljaspool kaitseala piire?	Jah	KKK	Paisude ja kopratammide likvideerimine Ahja jõel.
planeerimine	meetmed	Kas tegevused käsitlesid kõiki kaitsealal tuvastatud ja kaitseväärtusi mõjutavaid survetegureid?	Kõikidel peamistel surveteguritel on vastav meede.	KKK	
rakendamine	sisendid	Kas saab välja tuua muid puudujääke ala kaitsekorraldusega seotud teadmistes/alusinfos (peale seisundiandmete puudujääkide)?	Ei, kaitsekorraldusperioodil ei ole selgunud olulisi puudujääke teadmistes	Kirke	
rakendamine	sisendid	Kas teostatud seire, inventuurid ja/või uuringud annavad piisava teabe, et hinnata ellu viidud tegevuste edukust ja kaitse-eesmärkide saavutamist või nende suunas liikumist?	Seire, inventuurid, uuringud võimaldab hinnata vähem kui poolte (<50%) tegevuste tulemuslikkust/kaitse-eesmärkide saavutatust	EELIS	PLK inventuur aitab täpsustada kaitse-eesmäärke.
rakendamine	sisendid	Kui teostatud seire, inventuurid ja/või uuringud ei anna piisavat teavet, siis mida tuleb teha, et puudujääke lahendada?	PLK inventuur aitab täpsustada kaitse-eesmäärke.	KKK	

Valdkond	Teema	Küsimus	Vastus	Vastamisel kasutatud andmeallikas	Selgitused, lisainfo/vastuse põhjendus
rakendamine	sisendid	Kas seire-, inventuuride ja/või uuringute tulemusi kasutati ala kaitsekorralduse kohandamiseks?	Seiretulemusi on vähesel määral/üksikjuhtumitel kasutatud ala kaitse korralduse/meetmete kohandamiseks	EELIS	Metsa inventuuri tulemusel sai keelata väärtuslikus metsas raie.
rakendamine	protsess	Kas huvirühmasid kaasati kaitsekorralduse/tegevuskava planeerimise etapis?	Jah - huvirühmi kaasati	Kirke	RMK kaasati kava koostamisel ja arvestati nendepoolsete märkustega kava kooskõlastamisel.
rakendamine	protsess	Kas kaitseala väärtuste ja kaitsekorralduse valdkonnas pädevaid huvirühmasid kaasati kaitsekorralduse/tegevuskava rakendamisse?	Jah, huvirühmi kaasati, kuid mõned asjakohased huvirühmad jäid kaasamata ja/või kaasamine toimus pigem informeerimise mitte konsulteerimise tasemel	KKK, Virtuaalkontor	RMK tähiste eemaldamine/hooldus.
rakendamine	protsess	Kas konsultatsioonide või tegevuste koordineerimise käigus tekkis teadaolevaid konflikte (vastasseise)?	Ei - konflikte ei tekkinud	Kirke	RMK-l olid ettepanekud ja neid arvestati.
väljundid	meetmed	Milline on kavas määratud pool-looduslike koosluste (niiduelupaikade) taastamistööde ellu viimise seis?	Ükski planeeritud taastamistöö ei ole rakendatud	MaRu	
väljundid	meetmed	Milline on kavas määratud märgaladega ja veekogudega (sooelupaigad, jõed, järved) seotud taastamistööde ellu viimise seis?	Ei ole asjakohane	KKK	Taastamistöid ei ole määratud.
väljundid	meetmed	Milline on koosluste hooldamistööde ellu viimise seis?	Ükski planeeritud hooldamistöö ei ole rakendatud	MaRu, Kirke	
väljundid	meetmed	Milline on kavas määratud liigikaitsetööde ellu viimise seis?	Ei ole asjakohane	KKK	Liigikaitsetöid ei ole ette nähtud.
väljundid	meetmed	Milline on kavas määratud muude otseselt kaitseväärtustele suunatud meetmete (hooldus-, taastamis- ja ohjamismeetmed jms) ellu viimise seis?	Vähem kui pool (<50%) planeeritud meetmetest on rakendatud	MaRu	PLK-de hooldamine ja taastamine tegemata.
väljundid	meetmed	Millised I ja II prioriteediga meetmed on tähtajaks rakendamata ja miks?	PLK-de hooldamine ja taastamine tegemata.	MaRu	
väljundid	meetmed	Kas I ja II prioriteediga inventuurid, seire ja uuringud on ellu viidud?	Üle poole (50-90%) planeeritud meetmetest on rakendatud.	EELIS	PLK inventuur tehtud, kaitsealuste taimede oma mitte.
väljundid	meetmed	Kas I ja II prioriteediga ala valitsemisega seotud meetmed (kavad, kaitse-eeskirjad jms) on ellu viidud?	Ükski planeeritud meetmetest ei ole rakendatud	KKK	Sel aastal ei ole kaitse-eeskirja uuendamine prioriteetne, kuna väärtused on tegelikult kaitstud.
väljundid	meetmed	Kas I ja II prioriteediga rekreatsiooni ja keskkonnaharidusega seotud meetmed on ellu viidud?	Ei ole asjakohane	KKK	Alal puuduvad infotahvlid ja seal ei korraldata õppeprogramme.

Valdkond	Teema	Küsimus	Vastus	Vastamisel kasutatud andmeallikas	Selgitused, lisainfo/vastuse põhjendus
väljundid	meetmed	Kas hinnataval perioodil on lisaks ellu viidud sellised kaitse-eesmärke toetavaid tegevusi, mis ei ole ette nähtud kavaga?	Ei	Hinnang	
väljundid	tulemused	Milline on nende liikide seisund, mille kaitseks ala on määratud?	Vähem kui poolte (<50%) (indikaator)liikide seisund on stabiilne või paranenud	EELIS	Niidutaimede andmed on vananenud, osad liigid on puudu ja 2015. aasta taimed on heas seisundis.
väljundid	tulemused	Kui asjakohane, siis milliste väärtuste seisund on halvenenud?	Ei saa hinnata niidutaimede seisundit vananenud andmete tõttu.	EELIS	
väljundid	tulemused	Kui alla 90% liikide seisund on stabiilne või paranenud, siis palun tooge välja liikide seisundi halvenemise põhjused ja/või, millised tegevused on teie arvates vajalikud, et saavutada paremaid tulemusi?	Kuna uusi andmeid ei ole, siis ei ole seisund teada. Andmeid on vaja registris uuendada.	EELIS	
väljundid	tulemused	Milline on nende elupaikade seisund, mille kaitseks ala on määratud?	Üle poolte (50-90%) kaitseväärtuste seisund on paranenud või jäänud samaks.	Tableau, KKK	
väljundid	tulemused	Kui $\geq 90\%$ elupaikade seisund on sama või paranenud, siis palun tooge välja peamised edutegurid?	sihtkaitsevööndi kaitsekord	KE	
väljundid	tulemused	Kui asjakohane, siis milliste elupaikade seisund on halvenenud?	6430	Tableau, KKK	
väljundid	tulemused	Kui alla 90% elupaikade seisund on stabiilne või paranenud, siis palun tooge välja elupaikade seisundi halvenemise põhjused ja/või millised tegevused on teie arvates vajalikud, et saavutada paremaid tulemusi?	Pole huvi niitude hooldamise ja taastamise vastu, seega on see halvendanud nende seisu. Aitaks alade hooldusesse võtmine.	KKK	
väljundid	tulemused	Milline on ala kaitsekorralduse mõju ökosüsteemi teenustele?	Ökosüsteemi teenuste pakkumine on oluliste muutusteta	ELME	Varasem seisund on teadmata. Praegu on hinnatud ala seisund keskmiseks, skoor 71,24.
väljundid	tulemused	Millised on olnud muutused ala ökoloogilises sidususes?	Ökoloogiline sidusus on stabiilne	ELME	Muutusi ei saa hinnata, kuid hetkeseis on hinnatud keskmiseks. Skoor on 71,2.
väljundid	tulemused	Kas on tuvastatud ala kaitsekorra rikkumisi?	Puuduvad teadaolevad rikkumised	OKAS	
väljundid	tulemused	Kas teie hinnangul on ala kaitsekord olnud sobiv ja piisavalt tõhus kaitse-eesmärkide saavutamise toetamiseks?	Jah	hinnang	
väljundid	tulemused	Kas määruhes nimetatud ala kaitseväärtused on asjakohased ja piisavad?	Ei, kaitse-eesmärkide muutmine on kavas/tööplaanis ette nähtud, kuid sellega pole veel alustatud	KKK	On vaja täpsustada kaitse-eesmärke, tsoneering ja piiri korrigeerida. Viia kaitseala ja loodusalad eesmärgid vastavusse.

Valdkond	Teema	Küsimus	Vastus	Vastamisel kasutatud andmeallikas	Selgitused, lisainfo/vastuse põhjendus
väljundid	tulemused	Kui kaitsekord ei ole olnud sobiv, siis millised muudatused oleksid vajalikud?	On vaja täpsustada kaitse-eesmäärke, tsoneering ja piiri korrigeerida.	KKK	
muu	muu	Muud tähelepanekud ja kommentaarid, mida soovite lisada	tähelepanekud puuduvad		

Skoor

	Max skoor	Hindamise skoor	%
Üldskoor:	96	59	61,5%
Üldine	3	2	66,7%
Seisund (planeerimine)	18	11	61,1%
Survetegurid (planeerimine)	9	6	66,7%
Eesmärgid (planeerimine)	6	5	83,3%
Meetmed (planeerimine)	9	9	100,0%
Sisendid (rakendamine)	9	5	55,6%
Protsess (rakendamine)	6	4	66,7%
Meetmed (väljundid)	15	3	20,0%
Tulemused (väljundid)	21	14	66,7%

Üldine	3	2	66,7%
Planeerimine	42	31	73,8%
Rakendamine	15	9	60,0%
Väljundid	36	17	47,2%

Mõisted ja lühendid

Mõiste	Selgitus
Kaitseväärtus	Ala kaitse alla võtmise määruks/kaitse-eeskirjas nimetatud kaitstav loodusväärtus (kaitse-eesmärk).
Kaitse-eesmärk	Kaitseväärtuse soovitud seisund.
Kava	Kaitstava loodusobjekti kaitsekorralduse aluseks olev tegevuskava: kaitsekorralduskava, liigi kaitse tegevuskava, elupaiga tegevuskava.
KKK	Kaitstava loodusobjekti kaitsekorralduskava.
Kaitsekorraldusperiood	Esmakordsel hindamisel ja ajakohase (s.t kava sisu on olnud üldjoontes jätkuvalt asjakohane) kava olemasolul on hinnatava kaitsekorraldusperioodi alguseks kava algus/koostamise aeg ja perioodi lõpuks hindamise aeg. Kava puudumisel ja/või korduval hindamisel saab kaitsekorraldusperioodiks arvestada hindamistsükli pikkust/eelmise hindamise läbi viimise aega (vastavalt hindamise korraldusele 10 või 12 aastat).
Survetegur	Kaitseväärtuse soodsa seisundi säilimist või saavutamist negatiivselt mõjutav tegur (nt reostuskoormus, häiringud, maaparanduse mõju, intensiivne maakasutus, võõrliikide surve jm)
Kaitsekorralduslikud meetmed	Tegevused, mida tuleb rakendada kaitse-eesmärkide saavutamiseks, sh eesmärkide saavutamist ohustavate mõjutegurite ohjamine. Kaitsekorralduslike meetmete hulka kuulub elupaikade kaitsmine, säilitamine, loomine, taastamine, majandamine. Käesoleva hindamise kontekstis on eristatud: - looduskaitsealadest ja/või ala kaitse-eeskirjast tulenev kaitsekord (õigusaktidega kehtestatud piirangud); - kaitseala n-õ aktiivne majandamine ehk täiendavate tegevuste planeerimine läbi tegevuskavade, tööplaanide, toetusprogrammide (nt elupaikade taastamine ja hooldamine, külastustaristu rajamine). N-õ aktiivsete meetmete puhul on omakorda eristatud: - looduskaitsemeetmed/otseselt kaitseväärtustele suunatud meetmed ehk tegevused, mille rakendamisest võib oodata otsest kasu liikide või elupaikade seisundile (nt elupaiga taastamine, elupaiga hooldamine, võõrliigi tõrje). - toetavad meetmed ehk tegevused, mille kasu kaitseväärtustele on kaudne (nt seire seisundi tuvastamiseks, kava koostamine ja tulemuslikkuse hindamine tegevuste planeerimiseks, haridusprogrammid teadlikkuse tõstmiseks, kaitseala tähistamine piirangute rakendamiseks jm)
SMART	Mõistet SMART (specific, measurable, achievable, relevant, time-bound) kasutatakse siinkohal kaitse-eesmärkide ja meetmete kontekstis. "SMART" mudelile vastav eesmärk või meede on konkreetne, mõõdetav, saavutatav, asjakohane ja ajaliselt määratletud.
Väljund (rakendatud tegevus)	Väljunditeks on ellu viidud tegevused ja nende mõõdetavad näitajad: nt taastatud või hooldatud alade pindala, rajatud külastustaristu pikkus, kontrollkäikude arv vms.
Tulemus (saavutatud seisund)	Tulemus on ellu viidud tegevuste abil saavutatud olukord, mis võib olla kirjeldatud läbi liikide ja elupaikade seisundi.
PAME hindamine	PAME (Protected Area Management Effectiveness) on IUCNi WCPA raamistikul põhinev lähenemine, millega hinnatakse kaitsealade valitsemise tulemuslikkust läbi aspekti kaudu — kontekst, planeerimine, sisendid, protsessid, väljundid ja tulemused. PAME hindamine näitab, kui hästi ala juhtimine aitab saavutada seatud looduskaitse eesmärgid.

Survetegurite kategooriad	Selgitus
põllumajandus	(intensiivne) maaharimine, karjatamine, taimekaitsevahendite ja väetiste kasutamine jm
rohumaade hülgamine	niitmise või karjatamise lõppemine
põllumajandusmaade kuivendamine	põllumajandusmaade maaparandusüsteemid
metsandus	raied, raadamine, metsastamine jm
metsamaade kuivendamine	metsamaade maaparandusüsteemid
kaevandamine	kaevandamine, s.h turbakaevandused
energia tootmine (sh infrastruktuur)	hüdroenergia, tuulepargid, päikesepargid, elektriliinid jm
transport	teed, raudteed, sadamad, maismaa- ja veeliiklus jm
ehitustegevus ja asustus	asustuse laienemine, ehitustegevus, puhketegevused, reostus asustusest, äri- ja tootmistegevusest jm
elusorganismide kasutus	vesiviljelus, kalastamine, jahipidamine, toidu ja muu materjali kogumine loodusest, liikide või elupaikade kahjustamine jm
militaartegevused ja muud inimsekkumised	militaaralad, tarastamine, vandalism
võõr- ja problemaatilised liigid	võõrliigid, probleemsed kodumaised liigid jm
segallikatest põhjustatud reostus	heited vette, heited pinnasesse, heited õhku, müra, valgusreostus jm
inimtekkelised veerežiimi muutused	maaparandus, veekogude hüdro-morfoloogia muutmine, veevõtt jm
looduslikud protsessid	erosioon, eutrofeerumine, koosluste looduslik areng, kisklus, kobraste tegevus, haigused ja parasiidid jm
loodusõnnetused	torm, põleng, maalihe, üleujutus jm
kliimamuutused	põuad, üleujutused, veerežiimi muutused, liikide levikuareali muutumine jm kliimamuutuste mõjul
muu	

Loodusdirektiivi aruande hinnangud	Selgitus
soodne	favourable = FV
ebapiisav	unfavourable-inadequate = U1
halb	unfavourable-bad = U2
teadmata	unknown=XX